

AFYA YA MAMA NA MTOTO: MASWALI NA MAJIBU BUNGENI 2006-07

Taarifa ya muhtasari:

Muhtasari huu unatokana na ushirikiano kati ya YAV, Asasi ya Usawa katika Afya na Kamati za Bunge za Huduma za Jamii na Ustawi wa Jamii wenye lengo la kuchangia katika jitihada kupunguza vifo vya wanawake wajawazito. Mpaka sasa jitihada za wizara ya Afya na Ustawi wa Jamii katika mapambano haya hazijafanikiwa na wala hazikaribii mafanikio. YAV imepitia maswali na majibu yaliyolizwa bungeni wakati wa kikao cha bunge na inawasilisha yaliyojitokeza katika muhtasari huu wa sera.

Hali ilivyo:

Wastani wa vifo vya uzazi ni 578 katika kila 100,000 na vifo vya watoto ni 68 katika kila 1,000, kiwango hiki ni cha juu sana (DHS 2005). Pamoja na mtandao mzuri wa huduma ya afya ya msingi, bado upatikanaji wa huduma ya afya ni mdogo, hali inayosababishwa na sababu mbalimbali. Kuna baadhi ya sehemu ambapo huduma ya karibu ya afya inapatikiana zaidi ya kilomita 10, upungufu wa wafanyakazi wa afya, upungufu wa vifaa na madawa, upungufu wa vifaa vya maabara, utendaji mbovu, nk. Hata hivyo, kuna jitihada na mikakati ya kupunguza vifo hivi.

SERA.

Huduma ya afya bila malipo kwa wanawake wajawazito na watoto chini ya miaka mitano ni sehemu muhimu ya Sera ya Afya ya Tanzania. Sehemu hii muhimu ya sera huwapa ahueni watu wanaoisikia kwa mara ya kwanza na wale ambao hawajafanya utafiti kubaini utekelezaji wake. Kuwepo kwa sera hii ni hatua nzuri, kwa kuwa kuna wanawake wengi wajawazito wanaopoteza maisha wakati wa kujifungua kwa kukosa fedha za kulipia huduma ya afya au kukosekana kwa huduma yenyewe ya afya hususan maeneo ya vijijini. Aidha, watoto wengi hupoteza maisha kabla ya kufikia miaka mitano. Vifo vya wanawake wanapojifungua vitapungua kupitia upatikanaji wa huduma za kawaida na za upasuaji wa dharura, gari la wagonjwa, pikipiki kwa asasi za afya vijijini kama ilivyobainishwa katika Mpango wa Kuboresha Huduma ya Afya ya Msingi PHSDP) 2007 – 2017.

HALI HALISI.

Mpango wa utoaji huduma ya afya bila malipo kwa wanawake wajawazito na watoto chini ya miaka mitano bado haujaza matunda. Kuna baadhi ya maeneo ya nchi ambapo makundi haya yanaendelea kulipia huduma hii kinyume na matakwa ya sera, kama inavyobainishwa katika swali la Mheshimiwa Charles Kajege kwenda kwa Waziri wa Afya na Ustawi wa Jamii hapo chini. Inapasa ifahamike kuwa uamuzi wa kuwa na sera hii haukuja kwa bahati mbaya, ni uamuzi wa makusudi wenye lengo la kuwasaidia wanawake wajawazito na watoto kwa kuwa makundi haya hupata magonjwa zaidi kuliko makundi mengine ya watu.

MHE. CHARLES M. KAJEGE: *Mheshimiwa Spika, kwa kuwa uamuzi wa Serikali wa kutoa bure huduma za uzazi kwa akina mama zinalenga kupunguza vifo vya akina mama na watoto. Je, ni kwa nini huduma hizi mpaka muda huu zinalipiwa Jimboni mwangu Mwibara?*

WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII: *Mheshimiwa Spika, hilo nalisikia kwa mara ya kwanza. Lakini vituo ambavyo ni vya Serikali na bata katika Hospitali Teule ya pale Bunda huduma hizi zinatolewa bure. Lakini kama kuna utendaji tofauti na hivyo ningependa tukutane ili tuweze kulifuatilia.*

Hali hii imewakilishwa na jimbo moja, lakini kuna maeneo mengi ya nchi ambapo sera hii haitekelezwi. Iwapo patafanyika utafiti mahsusi wa suala hili idadi ya asasi za afya zisizotekeleza sera hii itazidi ile ya asasi zinazotekeleza. Inapaswa ifahamike kwa maafisa wa Wizara ya Afya kwamba sera ya huduma bila malipo kwa wanawake wajawazito na watoto chini ya umri wa miaka mitano haitekelezwi ipasavyo. Aidha, kuna maeneo ambayo huduma za afya hazitoshelezi mahitaji, hususan maeneo ya vijijini.

MHE. HEMED MOHAMMED HEMED ALIULIZA:-

Kwa kuwa, Serikali katika kutimiza azma yake ya kupunguza vifo vya akina mama wajawazito na watoto imeanzisha mpango uitwao (Road Map):-

- (a) Je, ni Wilaya gani zimepewa kipaumbele katika kutekeleza mpango huo?*
- (b) Je, Serikali imefanya nini katika kuboresha mazingira ya kazi kwa watoa huduma hizo?*
- (c) Je, Serikali ina mpango gani wa kuhakikisha huduma za dharura zinapatikana vijijini kwa akina mama wanaopata matatizo wakati wa kujifungua?*

WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII alijibu:-

Kabla ya kujibu swali la Mheshimiwa Hemedi Mohamed Hemedi, Mbunge wa Chonga, napenda kutoa maelezo yafuatayo:-

Mheshimiwa Spika, Waheshimiwa Wabunge, watakuwa na taarifa kwamba Tanzania ilisaini mkataba wa Umoja wa Mataifa wa malengo ya maendeleo ya Milenia na malengo namba 4 na namba 5 yanahusu kupunguza vifo vya watoto na kupunguza vifo vinavyotokana na uzazi.

*Road Map ni mpango kabambe wa kuharakisha kupunguza vifo vya akina mama vinavyotokana na uzazi pamoja na watoto wachanga tukitilia maanani mazingira yetu ya **kisiasa**, kiuchumi na kijamii. Mpango huo unalenga kupunguza vifo vya mama wajawazito kutoka 578 mpaka 265 kwa vizazi hai 100,000 na vifo vya watoto wachanga kutoka 32 hadi 19 kwa kila vizazi hai 1000*

ifikapo mwaka 2010. Maeneo muhimu yaliyoainishwa katika mpango huu ni pamoja na yafuatayo:- Kuelimisha jamii kuhusu vidokezo mbalimbali vya hatari vinapotokea pamoja na kuchukua hatua za dharura kuokoa maisha ya mama, kuhakikisha upatikanaji wa huduma za uzazi salama za dharura katika vituo vyote vya kutolea huduma ambayo inahusisha upatikanaji wa vifaa, damu salama, kuboresha mazingira ya kutolea huduma na dawa mwaka huu tunategemea kutoa delivery kits kwa kila kituo kinachotoa huduma hii kama mtapitisha Bajeti ya Wizara ya Afya, kuboresha rufaa kuviwezesha vituo kuwa an mawasiliano magari ya kuwahudumia wagonjwa, kupeleka huduma za dharura karibu an wananchi kwa kuviwezesha baadhi ya vituo vya afya kutoa huduma za upasuaji kwa wanawake wenye matatizo, kutoa mafunzo rejea ya uzazi salama kwa watumishi walio kazini na mafunzo mengine ya afya ya uzazi na kuongeza kasi ya kuajiri watumishi wenye taaluma kwa ajili ya vituo ambavyo havina watumishi na vinavyojengwa.

Mheshimiwa Spika, baada ya maelezo hayo mafupi, sasa napenda kujibu swali la Mheshimiwa Hemed Mohammed Hemed, lenye sehemu (a) (b) na (c) kama ifuatavyo:-

- (a) Mpango huu utatekelezwa katika Wilaya zote hapa nchini kulingana na rasilimali zilizopo katika Halmashauri na Serikali Kuu.
- (b) Serikali inaendelea kuhakikisha upatikanaji wa vitendea kazi muhimu na kutoa mafunzo rejea kwa watoa huduma. Aidha, Wizara kwa kushirikiana na wadau mbalimbali inatumia mitaala iliyoboreshwa kuelimisha jamii kuhusu kutambua viashiria vya hatari kama kutokwa damu au maji maji kwenye uke, moyo kwenda mbio, kizunguzungu, kuvimba miguu na kupata homa. (Makofi)
- (c) Kwa kupitia utekelezaji wa mpango wa road map, Serikali itahakikisha huduma za dharura zinapatikana vijijini kwa kuviwezesha baadhi ya vituo vya afya kutoa huduma za dharura za upasuaji (Emergency Obstetric Care) kwa ajili ya akina mama wanaohibitika kuhitaji huduma hiyo.

MHE. NURU A. BAFADHILI: Mheshimiwa Naibu Spika, kwa kuwa wajawazito wengi, kina mama wajawazito wengi wanaishi vijijini, na vijijini kunamatatizo ya miundombinu, kiasi cha kuwafanya kwamba hawahudhuria clinic wanajifungulia majumbani.

Je, Serikali ina mpango gani, wa kuwapelekea angalao Mobile Clinics ili wapate ushauri na wakati wanapotaka kujifungua waweze kuhudhuria Clinic ili waweze kusaidiwa? (Makofi)

NAIBU WAZIRI WA AFYA NA USTAWI WA JAMII: Mheshimiwa Naibu Spika, ni kweli kwamba kuna upungufu wa Vituo vya Afya, na ni kweli kwamba akina mama wengi huwa hawaendi kupata huduma ya kwanza wanapokuwa wajawazito.

Mheshimiwa Naibu Spika, labda tu nitoe rai. Ni kwamba ninawaomba akinamama, sasa hivi tuna uhaba wa vituo vya kutolea huduma. Serikali sasa hivi inafanya mpango ili ikiwezekana tuweze kuwa na vituo vya kutolea huduma katika kila kijiji. Wakati Serikali inajipanga vizuri, tunawaomba wananchi wote huko waliko, watumie hizi huduma ambazo zipo katika maeneo yao sasa hivi, ili waweze kwenda

kupimwa na kushauriwa vizuri, kwa sababu sasa hivi ni kwamba akinamama wengi au kwa kutumia labda mazoea, huwa wanaamini kwamba hawezi kwenda hospitali mpaka aone mtoto anacheza tumboni.

Mimi ninaomba kutoa rai kwamba mara unapojiona kwamba wewe umepata ujauzito, nenda hospitali, kwa sababu hata kama una tatizo la miundombinu katika kipindi cha miezi tisa, haijambo unaweza kufika kituo kile cha karibu pale unapoishi.

Kwa hiyo, mimi ninawaomba akina mama wote nchini, twende katika vituo vya kutolea huduma vilivyo karibu yetu, wataalamu tunao ili tuweze basi kushauriwa ni wapi tutaweza kujifungulia na hatimaye tupunguze vifo vingi vinavyotokea.

JE UDHAIFU UPO WAPI?

Maswali mengi yanajitokeza kuhusiana na jinsi sera hii ya utoaji huduma ya afya bila malipo kwa wanawake wajawazito na watoto chini ya miaka mitano inavyofeli. Kwa kawaida kuna makundi matatu katika mchakato wa huduma ya afya: Watunga sera, watoa huduma na wateja wa huduma. Kwa bahati mbaya hakuna uhusiano mzuri kati ya makundi haya matatu. Watunga sera wanaonekana kuwa mbali na watoa huduma na wateja wa huduma. Serikali inashindwa kutimiza vifaa vinavyohitajika kwa ajili ya wateja wa huduma. Matokeo yake, wateja wa huduma wanapofika kwenye asasi za afya hukutana na hali tofauti inayowapasa kulipia huduma.

MWELEKEO.

Azimio la kutoa huduma ya afya bila malipo kwa wanawake wajawazito na watoto chini ya umri wa miaka mitano linapaswa kwenda sambamba na kuhakikisha kwamba asasi za afya zinapata nyenzo zinazohitajika. Hivi, je tunatarajia asasi ya afya itoe huduma bila nyenzo? Pia kunahitajika ushirikiano wa karibu kati ya watunga sera, watoa huduma na wateja wa huduma, Sera zisitengenezwe ilimradi zinapaswa kutekelezwa kikamilifu. Utekelezaji wa sera hii unahitaji rasilimali za kutosha, hivyo serikali ifanye jitihada za dhali kufikisha rasilimali hizo zinapohitajika.

HITIMISHO.

Jitihada za dhali zinahitajika kufikia lengo la kupunguza vifo vya wanawake wajawazito na watoto. Kunapaswa kuwa na mpango madhubuti wa utekelezaji wa sera. Aidha, ifahamike kwamba iwapo rasilimali zilizopo zitatumika ipasavyo nchi itaokoa maisha ya wananchi wengi. Watoa huduma wanapaswa kuondokana na fikra za kutaka kujinufaisha kutokana na nafasi zao kwa kuuza dawa, na vifaa vingine vilivyopaswa kuwa vya bure. Kuna malalamiko kwamba watu wanapoenda kwenye asasi za afya huambiwa hakuna dawa, lakini wakitoa pesa dawa hizo hupatikana katika vituo vivyo hivyo.

Youth Action Volunteers (YAV)

S. L. P 12183 Dar es Salaam

Simu. 022 666355/7, Nukushi 022 668015

Barua-pepe. info@yav.or.tz, Tovuti www.yav.or.tz